

Zbierka výtvarného umenia

Zbierka výtvarného umenia je zameraná na portrétnu tvorbu s dokumentačnou hodnotou, na veduty mesta Nové Zámky, okolitú krajinu, na žánrové výjavy zo života ľudu, historické udalosti a sakrálne diela z obdobia od r. 1860 až po zač. 21. stor.

História zbierky

Múzeum Jána Thaina sa od roku 1966 zameralo na systematické budovanie zbierky výtvarného umenia. Začalo so zberom obrazov, kresieb, grafík a plastík, pričom sa orientovalo na portrétnu tvorbu s dokumentačnou hodnotou, ďalej na veduty mesta Nové Zámky i na okolitú krajinu. Tretiu časť tvoria žánrové výjavy zo života ľudu. Štvrtú časť tvoria historické udalosti a poslednú piatu časť sakrálne diela. Zatiaľ ojedinelým dielom v zbierke je erb neznámeho pôvodu. Zbierku portrétov významných osobností mesta Nové Zámky zastupuje portrét „Hamara Imricha“, ktorý položil základy pre novozámocké pokladnicke pravidlá. Tento obraz namaľoval neznámy autor koncom 19. storočia.

Ďalším historickým dielom je portrét „Andreja Faia“, ktorý položil základy peštianskeho pokladnickeho uvedomenia. Obraz je z roku 1890.

Do tejto zbierky sa radí aj veľkorozmerný portrét „Veľkostatkár Földváry Gábor“, ktorý sa roku 1837 významne finančne podieľal na výstavbe Peštianskeho maďarského divadla.

Celkom prvým akvizičným predmetom výtvarnej zbierky múzea v Nových Zámkoch bol portrét „Štefana Kürthyho“, namaľovaný v roku 1915 Artúrom Ferrarisom.

K týmto portrétom bolo získané dielo „Fabián János“, ktoré zobrazuje portrét novozámockého farára kanonizovaného do svojej funkcie roku 1905 bratislavským opátstvom.

Portrét predstaviteľa historiografickej spisby o Nových Zámkoch, ktorým bol „Matunák Mihály“, v roku 1936 namaľoval Ján Thain.

K novozámockým dejinám sa nesporne viaže osobnosť „Františka Rákocziho“. Namaľoval ho Jenő Mányoky. Múzeum zakúpilo toto dielo v roku 1976.

Ďalšie portréty dokumentačnej, ale aj umelecko–historickej hodnoty sú autoportréty „Ján Thain“ a „Luzsica Lajos“.

„Portrét muža s bradou“ namaľoval Nyilassy Sándor v Mníchove roku 1895, ďalší portrét je od viedenského autora a zobrazuje „Meštianku Collegnerovú“. Dielo je namaľované okolo roku 1880. Portrét „Veľkostatkára Collegnera občana Nových Zámkov“ namaľoval roku 1863 Károly Gyurkovics. Ten namaľoval aj portrét „Meštianky v stredných rokoch“. Medzi tieto diela sa radí aj portrét „Meštianka v dobovom oblečení“. Všetky tieto diela nesú vysoký stupeň maliarskej kultivovanosti, zmysel pre zvládnutie drapérie, čipiek, šperkov, teloviek, ale hlavne pre charakteristiku zobrazovaného. Ich povahové rysy a postavenie v spoločnosti sa odrážajú v psychologickom zázname umelca. Sem sa radí aj biedermeierovský portrét „Dámy v zdobenom dobovom oblečení“.

Osobitne sa k zbierke portrétov radí dielo Jána Thaina „Ženička v pručlíku“. Maľba zachytáva dobový odev s výraznými gombíkmi nosený v meštiackej spoločnosti. Ján Thain ho namaľoval roku 1924. Do tejto skupiny môžeme zaradiť aj portrét „Ženy v stredných rokoch“, ktorý

namaľoval Gejza Kukan roku 1915. Ide o civilný portrét 20. storočia. Múzeum vlastní aj nesignované dielo „Portrét starca“ namaľované v rozmedzí rokov 1920 – 1930. Zaujímavá je poznámka napísaná na obraze vzadu „asi Diosiho otec“. Potvrdenie tohoto faktu prinesie až ďalší výskum zbierky.

Do zbierky portrétov novozámockého múzea sa dostali aj štátnické portréty, historické osobnosti 20. storočia. Sú to realisticky namaľované portréty od Vojtecha Arpásiho „M. R. Štefánik“ z roku 1917, „Dr. Eduard Beneš“ a „T. G. Masaryk“ z roku 1930 a „J. V. Stalin“ od Michala Faia z roku 1945.

Portrétna tvorba je zastúpená aj plastikami. Je to busta „Gergelya Czuczora“ a busta „Antona Bernoláka“. Ich autorom je Tibor Kavecký.

Veduty mesta a okolia tvoria druhú časť výtvarnej zbierky. Pohľady na historické námestie realizoval v ocelorytine B. Wasch. „Trh na námestí“ namaľoval Tivadar Jánoska. Je to výjav s koňmi, saňami a šiatrami. Pohľad na námestie v Nových Zámkoch namaľoval aj samouk Štefan Linter, ktorý ho vyhotovil podľa ocelorytiny B. Wascha. Veľmi pôsobivé dielo namaľoval Székházy – Keszely Teodor „Novozámocký trh v zime“ s padajúcim snehom na stoly, šiatre a celý rad kupujúcich Novozámčanov. Je to žánrový motív a dokumentuje spolu s dielom „Trh v lete“ tržné dni na námestí v Nových Zámkoch.

Pohľadovky na historické časti Nových Zámkov zachytil štetcom Lajos Luzsicza v roku 1946.

Povojnové kresby tohto výtvarníka predstavujú: „Pohľad na františkánsky kláštor a kostol zo západnej strany“, „Pohľad na františkánsky kláštor z Bernolákovho námestia“, „Pohľad na Žerotínovu baštu“, „Pohľad na Hlavné námestie s novozámockými fiakrami“ a „Pohľad na farský kostol“. Linorezy s námetom premeny krajiny predstavujú diela: „Pri Dunaji“ a „Hora pri Nagymarosi“. Z tvorby Lajosa Luzsiczu v sedemdesiatych rokoch vlastní múzeum diela: „Nitrianske nábrežie“ a „Kováčovské kopce“. Osobitné je jeho dielo v litografii: „Liptov“.

V osemdesiatom roku pribudlo do zbierok múzea dielo „Krajina pri Iplí“ od Ernesta Kocsisa. Je to akvarel a má nielen dokumentačnú hodnotu krajiny, ale aj charakterizuje tvorbu tohto autora. Z okolia Nových Zámkov vlastní múzeum akvarel od Michala Faia s názvom „Krajina pri Zúgov“. Hoci ide o neprofesionálny výtvarný prejav, dielo má vážnu dokumentačnú hodnotu. Podobne je to aj s dielami R. Farkasa „Zimná krajina“ z roku 1952, ako aj Štefana Lintera, ktorý namaľoval „Gombasek“, „Zimnú krajinu“ a „Jesennú krajinu“ pri Nových Zámkoch. Techniku intarzie tento autor realizoval v práci „Ulička v Gbelciach“.

Žánrové výjavy zo života na južnom Slovensku maľoval Štefan Lintner vo veľmi pestrej škále. Múzeum vlastní diela „Kosenie rákosia“ a „Zabíjačková téma“.

Insitnú maľbu má múzeum zastúpenú dielom Karola Mészárosa, ktorý namaľoval „Rodný dom Gergelya Czuczora“ a Júlie Pastorekovej v dielach „Péro I., II. III.“ Diela majú popri dokumentačnej hodnote aj hodnotu umeleckú.

Ďalšiu časť zbierky predstavujú diela s historickými motívmi. Tvoria ich plastiky Otakara Čičátku „Partizáni“, Rudolfa Svobodu „Zoskok parašutistov“ a Rudolfa Pokorného „Oslobodenie“.

Môžeme k nim zaradiť aj diela Lajosa Luzsiczu „Pamiatka z Radiházu I., II.“ v technike linoleorez, tiež Štefana Lintera „Partizánska stráž“. Aj diela miestneho významu od Székházy-Keszely Teodora dokumentujú historické udalosti, ale v pracovnom charaktere. Sú to motívy „Oprava koľajníc“ a „Parná oračka“.

Poslednú kapitolu zbierok múzea tvoria diela sakrálneho charakteru. Sú zastúpené dielami B. G. Dresslera „Svätá rodina“

a Fridericka Hartinga „Kázanie“. Dielo „Svätá rodina“ je namaľované v duchu nazarelizmu, teda v klasickom duchu s istotou kresby a hladkou maľbou pokrytou jemnou lazúrou. Ale dielo

„Kázanie“ z roku 1926 je prevedené uvoľneným maliarskym rukopisom v duchu sociálneho kriticizmu. Táto viacfigurálna kompozícia v krajine s vysokým horizontom je vážnej umeleckej hodnoty.

Teodor Jánoska

(Bratislava, 1891 – Segedín (Maďarsko) 1960)

Vysokoškolské štúdium ukončil v r. 1910 na Vysokej škole výtvarného umenia v Budapešti. Po prvej svetovej vojne sa usadil v Bratislave, kde popri kreslení a maľovaní sa venoval aj umeleckému fotografovaniu. Mal vlastný ateliér známy pod menom „Stefánia“. Svoje diela vystavoval v Bratislave, Prahe, Budapešti a vo Viedni. V r. 1948 sa presťahoval do Segedína, kde žil a pôsobil ako učiteľ kreslenia na Strednej stavebnej škole Istvána Vedresa. Maľoval aj v Nových Zámkoch a v jeho okolí. Bol zakladateľom viacerých umeleckých spolkov – Szlovákiai úttörő művészek, Maďarská vedecká, literárna a umelecká spoločnosť a členom bratislavského Kunstvereinu. Múzeum Ferencza Móra v Segedíne usporiadalo po jeho smrti výstavu diel z jeho pozostalosti. Kreslil a maľoval portréty, krajinky, zátišia a kytice.

Károly Gyurkovics

(1810 – 1874)

Študoval na viedenskej akadémii. Po skončení štúdií sa usadil a tvoril v Budíne. Bol vyhľadávaným maliarom portrétov. Maľoval prevažne miniatúry.

Ján Thain

(Nové Zámky, 1885 – Nitra 1953)

Študoval na Vysokej škole výtvarného umenia v Budapešti. Po skončení štúdia pôsobil na Gymnázium v Nových Zámkoch ako učiteľ kreslenia a v r. 1935 sa stal spoluzakladateľom mestského múzea. Absolvoval študijné pobyty v Taliansku, Rakúsku a Nemecku. Už počas vysokoškolského štúdia vystavoval v Nových Zámkoch, Košiciach, Prahe a Budapešti. Jeho práce charakterizujú novozámocké i zahraničné krajinkárske motívy, portrétna a figurálna tvorba v dobovom a etnograficky zdokumentovanom odeve. Popri svojich všestranných aktivitách sa zaoberal aj etnografiou. Bol členom Spolku výtvarníkov pri Národnom Salóne.

Mária Alajóvá, (V8602) 1880,

Miloslav Gál, (V8604) Obč. 1874 Nových Zámkov, 1863 (VU-14)

Mária Gálková, (V8603) Obč. 1874, 1863 (VU-13)

Mária Gálková, (V8600) roku 1880

J.M.W. Turner (1775 - 1851) (U-16)

Paul Gauguin (1858 - 1903)